

večjega prostora; zato se morajo lese v posebne, prostorne s pečmi, levami, z duški na stropu in z zapahi na vratih previdene sobe spraviti, kjer se ena nad drugo po komolcu narazen nastavijo.

Akoravno se svilna gosenca celi čas ne premakne čez dve pedi ne naprej ne nazaj, razun v bolezni, se ji mora vendar le prostor, kjer živi, v vsaki starosti, to je, po vsakem spanji razširiti. Gosence, ki so se iz 1 unče jajčice izvalile, potrebujejo prostora tako-le:

V 1. starosti, to je, od izvaljenja do 1. spanja	4 vatre po dolgem in 4 „ po širokem
2. „ to je, od 1. do 2. spanja	8 vatlov po dolgem in 8 „ po širokem
3. „ to je, od 2. do 3. spanja	19 „ po dolgem in 19 „ po širokem
4. „ to je, od 3. do 4. spanja	45 „ po dolgem in 45 „ po širokem
5. „ to je, od 4. spanja, dokler se ne zapredejo	100 „ po širokem in 100 „ po dolgem

To je pač največji prostor; prav bi bilo, da bi ga gosence vselej imele; al povsod ni mogoče tako. Prostor se dá pri veliki pazljivosti in čednosti tudi na 65 ali še celó do 70 vatlov po dolgem in širokem stisniti; toda tukaj ne gré prezreti, da, če so gosence v preveliki tesnobi, ne morejo prosto sopsti, njih ležišče postane nečedno, vlažno in kislo, iz česar se škodljivi sopari izcimijo. V poslednjem času ni varno židnih gosenc spred oči pušati, da se jim pomaga berž ko jih kaj napačnega napade. — V 5. starosti, to je, po 4. spanji se morajo gosence vsaki drugi dan drugam predjati, ali pa staro ležišče dobro počediti, in s frišnim perjem nastlati. Kaj tacega bi se moglo včasih že tudi v 4. starosti storiti. *)

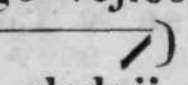
(Konec sledi.)

Zdravniške skušnje.

(Salo ali svinska mast — dobro zdravilo). Skušnje mnogih zdravnikov so poterdile v novejših časih veliko zdravilno moč sala ali špeha. Porok tega nam je slavni dunajski zdravnik dr. profesor Hauška, kateri salo priporoča zlasti v takih boleznih, v katerih človeka huda vročina kuha, zlasti pri nekterih boleznih na koži, kakor so ošpice (Masern), škerlatnica (Scharlach) in druge take bolezni. Če se pa v taki vročnici celi život otroka ali pa tudi odraslega človeka s salom namaže (vriba), bo huda vročina nehala in bolniku bo zlo odleglo. Pomaga sicer v takih vročnicah tudi umivanje z merzlo vodo in zavijanje bolnika v rijuhe, ki so bile v merzlo vodo pomočene, al kaj takega se more brez nevarnosti le pod očmi skušenega zdravnika zgoditi, — mazila s salom pa so brez vse nevarnosti in vsaka mati more namazati svojega otroka, ktereга huda vročina kuha, preden se ošpice, škerlatnica itd. po križu spustijo ali če so se že tudi spustile. Salo se vriba dvakrat, pa tudi trikrat na dan po celem životu, ali pa le po vratu in persih. — Naj si tedaj to mazilo dobro zapomnijo zlasti matere za svoje otročice, ktere včasih taka vročina kuha, da so res usmiljenja vredni. Salo tolaži vročino in prežene vse njene nasledke ali jih saj veliko zmanjša.

*) Pred nekoliko dnevi bi bil po nemarnosti dekle skorej ob vse svoje sviloprejk prišel, ktere sem zavoljo svojih opazk sam opravljal. Prepustil sem bil namreč dekli rejo sviloprejk za en dan, ker sem bil šel na deželo, da sem vidil ondi, kako ondi s sviloprejkami ravna. Kakor mislim, je dekla sviloprejkam naenkrat preobilo in pri tem še morebiti mokrega perja naložila, potem pa jih v nemar pustila. Ko sem se zvečer na dom vernil, zapazim veliko kopico vlažnega perja; gosencam se ga ni ljubilo jesti. Ponoči, ko sem jim perja dajal, zapazim med njimi nekoliko medlih, sključenih in rumenkastih gosenc, ki so bile drugo jutro že mertve; ravno tako se je godilo 30 drugim; te sem odbral še o pravem času od drugih, denem jih na čisto ležišče, in dam dobrega perja in toplote in tako sem večidel vse obvaroval, da mi niso poginile.

Gospodarske skušnje.

(Gosenice ali gosanice gotovo odpraviti) raz svojega drevja, in si drevje tujih gosenic ovarovati sem te dni skusil sledeči prestari pripomoček in z najboljim uspehom: Deblo se opaše s smrekovo skorjo ali s kako drugo liko. Ta pas naj je en ali poldrugi palec širok in naj se terdno skorji prilaga; ga tudi lahko s čem privežeš. Ta pas se pomaže s salom (svinsko mastjo *). Potem se gosenice z drevja stepejo. Stepane gosenice lazijo koj vsaka na svoje drevo, pa nobena ne gré čez namazan pas; vse pod njim obvisé ko roj, in lahko se vse pometejo in poteptajo. Po takem ne vkončaš samo domačih gosenic, temoč tudi prilezle druge ne morejo na tvoje drevesa — in srečno si si ovaroval sadovjak. Najložeje in najročneje pa gosenice tako-le steplješ: poiši si perst debelo in poldrugi lakat dolgo vejico s kavljem pri debelejšem koncu (le-te podobe) in s to palico udari prav čverstvo en ali dvakrat po slednji vejici. Čversti udarec ali terk strese vsako gosenico z veje. Ktere pa so v gnezdih ali med rasohami, tiste pa s kavljem koj zdruzgaj. Ako je treba, splezi bos na drevo, ali pristavlaj vertnarsko lestvico, da moreš do slednje veje, in v dobri pol uri si rešiš tudi največje drevje. Ker solnce salo posuši, je treba čez 2 — 3 dni pase vnovič namazati.

Ž.

Naturoznanske reči.

Podgane.

Neki angležk pisatelj je leta 1850 spisal od podgan cele bukve, v katerih dokazuje, da on in ona, če se ne preganjata, v 3 letih 13krat mlade imata in sicer vsakokrat po 8. Že v 6 tednih počno mladiči to, kar počenjajo njih stariši. Rodovitnost podganina je tedaj tako silna, da on in ona sta na koncu 3 let oče in mati od 656,808 podgan.

Ker pa 10 podgan v enem dnevu toliko sné kakor en človek, se pač lahko prerajta, koliko požre samo ta družina v enem letu.

Al rodovitnost ta zadeva na marsikaj ovér; če podgana ne najde dosti živeža kakor koli, se loti podgana podgane in jo sné.

Podgana je sicer čedna stvar. Da se potika v nečednih krajih, tega ni ona kriva; mora tako delati, da si živeža najde. Zatega voljo se pa tudi pridno čedi in umiva, se vé da ne z obrisavnico ali gobo, ampak z jezikom svojim.

Podganina kožuovina je silno draga, ker je zlo obrajtana; zato vsako leto v Parizu v mestnih kanalih toliko podgan pobijejo, da je joj. Pobite oderejo in kožo njih prodajajo klobučarjem drago, kateri za kastor-klobuke namesto boberjevih kož rabijo podganine. Tudi za rokovice je tanka, terdna in mehka podganina koža kaj dobra.

Podgana kaj rada potuje in gré po svetu kamor koli. Zato se nahajajo podgane povsod. Posebno rade potujejo na ladijah. Na ladijah grejo včasih v Kalkuto, pa spet nazaj: Izhodno-indiška kompanija ima nalašč podganolovca, kateri v eni sami ladii včasih vlovi po 500 podgan. Ne rečemo preveč, ako pravimo, da je marsikaka podgana na svetu, ktera je več pota okoli sveta storila kakor slavni kapitan Kook.

Podgane na ladijah so pa pri vsakem potovanji v veliki nevarnosti. Dokler je kaj blaga v ladii, jim tudi živeža ne manjka, — ali težje jim je vode piti dobiti. Če je voda na ladijah terdo zaperta, ne morejo do nje. V deževnih nočeh plezajo po jamborih, da pridejo do jader, v katerih najdejo včasih kapljico vode. Če nikakor ne morejo do vode, se v hudi žeji lotijo sodcov z žganjem, in se napijo žganja, da vse pijane okoli ležé. Podgana sploh tanko sliši vsako

*) Po samem deblu mazati, bi utegnili škodovati, ker se skorji sapnice zamašé.

Pis.

*

tekočo vodo, zato vidimo, da večkrat svinčene vodne cevi ogloda. Če se ladija kje blizu suhe zemlje ali kopnega vstavi, se podajo podgane na suho in sicer najraje ena za drugo po vervi, s katero je ladija h kraju pripeta; le če drugače ne more na kopno, preplava vodo, pa ravno tako pridejo podgane s suhega po vervi na ladijo. Zato mornarji na verv privežejo metlo, ktera je proti kopnemu obrnjena, da po šibah ne more podgana čez. Podgana, ktera na ladijah živi, pa je drugačna kakor vodna podgana; ta je berbru zlo podobna in živi samo od rastlinstva; v luknjah na bregovih prebiva, ktere so tako napravljene, da ena pot iz luknje pelje v vodo, ena pa na suho.

V Londonu vejo več pomočkov, to žival pokončati. Najgotovše se to zgodi, da se zatvornice odpró in voda čez nje spusti; po sto in sto utonjenih podgan se vidi potem po Themsu plavati. Najbolj strežejo na Angležkem zavoljo tega po podganah, ker se v Londonu vsaka podgana za 9 kr. prodá.

Podgana je prav zvita buča, pa tudi priljudna žival. Veliko pravlic se pripoveduje, da podgana svoje bolehe tovaršice ljubeznjivo z živežem preskerbljuje in sicer varuje. Tako se pripoveduje, da so enkrat vidili na polji celo trumo podgan, in med njimi eno slepo, ktera je imela klinec v gobcu, za ktereja jo je druga podgana peljala. Natura je dala podgani posebno modrost, da išče v živežu to, kar ji najbolj tekne. Tako na pr. glodajo slonove zobe le ondi, kjer je kaj masti v njih; takih kosov zob, ki so le samo apno, se pa ne lotijo. Zavoljo tega plačujejo strugarji tako od podgan oglodano kost posebno drago, ker se dajo iz nje kugle za biljard in druge reči izdelovati, ktere morajo biti posebno elastične in prezračne.

Cerknjena podgana usmeradí za dolgo časa tudi velik prostor, v katerem gnjuje. V neki gosposki hiši v Parizu gospodar ni vedil, kaj v njegovi sobi tako smerdí; marsikaj je ugibal in skušal, pa vse ni nič pomagalo; celó kanal pod hišo je dal predelati, pa smerad je ostal, kakor je bil; nazadnje so najdlji za malanim platnom, s katerim je bila soba prevlečena, mrtvo podgano, ktera je hotla skozi luknjo v zidu ravno takrat smukniti, ko je nekdo zvonček nategnil, v tem pa je drat podgano zasačil in zadavil.

Ozir po svetu.

Še nekaj od laških dežel.

Unidan smo svojim bravcom razložili, v koliko deržav je laška dežela razdeljena, koliko vsaka zemlje in prebivavcov šteje. Naj povemo danes še vladarje teh dežel po njih imenu itd.

Kralj Lombardije in Beneškega je naš presvitli cesar Franc Jožef, kateri je 2. decembra 1848 vlado avstrijske deržave nastopil, tedaj tudi vlado Lombardije in Beneškega.

Kralj sardinski je Viktor Emanuel II., rojen 14. sušca 1820, vladar od 23. sušca 1849.

Kralj napolitanski ali siciljski je Ferdinand II., rojen 12. januarja 1810, vladar od 8. listopada 1830.

Vladar rimskih dežel so papež Piji IX., po svojem domačem imenu Janez Maria de' Conti Mastai Feretti, rojeni 13. maja 1792, vladujejo od 16. junija 1846.

Knez monaški je Karol III. Grimaldi pod krilom kralja sardinskega.

Republika San-Marino ima demokratično ljudovlado pod papeževim krilom.

Veliki vojvoda toskanski je Leopold II., rojen 3. oktobra 1797, vladar od 18. junija 1824.

Vojvoda modeneški je Franc V., rojen 1. junija 1819, vladar od 21. januarja 1846.

Vojvoda parmazanski je prav za prav Robert Karol I., rojen 9. julija 1848; ker pa je še premlad, je

vladarica vojvodinja Louiza Bourbonska, ktera je po smerti svojega moža vojvoda Ferdinanda Karola III. v imenu svojega sina 27. sušca 1854 vladarstvo prevzela.

Za poduk in kratek čas.

Spreobrnjeni oče.

Za može kaj.

Nevoljnega obraza hití neki še mlad rudar čez mali terg mesta B***. Po svojem mnenji pa je tudi res imel vzrok nevoljen biti. Ravno se je v svoji navadni gostivnici med svoje pajdaše vsedil in hotel pipico iz žepa vzeti, da bi ga drugim enako pihal, ko zapazi, da jo je doma pozabil. Al brez pipe — ni veselja v kerčmi! Zato ga vidimo tako hiteti čez terg, da bi se berž ko berž sopet vernil k svojim tovaršem, katerih se je že tako privadil, da brez njih tudi en sam dan ni mogel preživeti.

Poglejmo malo za njim, pa podvizajmo se; saj vemo, da se tudi njemu mudí, in deleč zunaj za mestom je hišica, kjer on stanuje.

Že je mladi rudar prihitel do hiše, ktero je še le pred kratkim zapustil. Berzo poišče ključ na voglu, kjer je po navadi skrit bil, kadar je tudi žena od doma šla, kar je ravno zdaj storila, detce v zibeli previdnosti Božji izročivši. Ona je morala od doma, imela je potrebno opravilo; on pa je šel od doma, čeravno ni bilo potreba.

Duri se odpró. Dva lesena stolca, bela miza, pri peči dolga klop, borna postelja in majhna zibel: to je vse, kar zagledamo v hiši; pa vse je prav snažno in čedno — očitno znamenje pridne gospodinje.

Al podvizajmo se. Rudar že ima pipo in hoče spet iti. In že tudi derží za kljuko. Pa glej! zdaj se v zibeli nekaj zagiblje in detce se prijazno oglasi.

Je li slišal to oče ali ne? — O da — slišal je — in, Bog vé, kaj mu danes je, da stopi k zibeli — saj že tega dolgo ni storil! — in gleda ljubeznjivega svojega otročiča.

Dete se smehlja in živahno steguje ročice k očetu. In ko oče ravno v njega vperte oči svojega deteta gleda, labko vidimo, kako mu rudečica sicer temen obraz polije.

Ko v te oči, v oči svojega deteta gleda, se mu zdí, kakor da bi mu iz njih nekaj govorilo glasno in resnobno. Zdi se mu, da vidi pred seboj angelja, ki ga milo gleda, milo pa tudi resnobno.

Kaj pa se tudi vidi v pogledu otročjega očesa! Kdor v oko deteta — v to ogledalo nedolžnosti in čistosti — gledati more, pa v njem ničesar družega ne vidi, kakor golo okó — tak nima ničesar zgubiti, pa tudi ničesar ne dobiti.

Rudarju pa je govoril glas iz oči njegovega deteta v serce in je razmečil skorjo, ki mu je serce oklepala. In ko tako stoji v globoke misli utonjen — moral se je pač strašno sam s seboj boriti, kajti močno je persi vzdigaval in žmetno je dihal — stopi njegova žena v izbo.

Nenavadno obnašanje moža jo je sperva nekoliko vstrašilo in nemirno delalo, pa hitro se je prepričala, da se nima ničesar bati.

Mož jo pogleda — saj pa je že tudi dolgo dolgo, da tega ni storil — in vidi, da je minul uni mleku in kervi podobni obraz, in da je vsa blede; tudi vidi, da v predzalem, zdaj pa zlo slokem obrazu tiha skerb in tuga divja.

Vse to je še le danes tako jasno vidil, odkar ga je dete milo pogledalo. Vès čas že se za vse to tudi zmenil ni. Iz rude pridšega ni terpelo v izbi; tudi preobleči in najesti se ni utegnil in že jo je mahal v gostivnico med zrele pajdaše.

Danes vendar se je zdramil — pa tudi njegova sreča! — danes vidi, česar vès čas ni vidil ali saj ni hotel viditi.

Serce ga boli, ko ženo vso žalostno in blede vidi. Dolgo ni mogel spregovoriti in tudi besedice ne ziniti, pa